

Bağlamanın Organolojik Özellikleri: Gelişim Normlarının Belirlenmesi

Ümit Baykara ¹

Emine Ceylan Ünal Akbulut ²

Öz

Bu çalışma, bağlamanın fiziksel yapı özelliklerini ve bu özelliklerin organolojik açıdan gelişim normlarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bağlama, Türk halk müziği ve halk kültürü içinde önemli yer tutan ve farklı coğrafyalarda geniş kullanım alanı bulan bir enstrümandır. Tarihsel süreçte hem halk arasında hem de akademik çevrelerde icra ve yapım şekillerinde sürekli bir değişim ve gelişim gösteren bağlama, fiziksel özellikleri bakımından çeşitlenmiştir. Bu bağlamda bağlamanın ana yapı elemanlarının ve bu elemanlar üzerinde oluşturulan normları araştırma kapsamında incelenmiştir. Çalışmada bağlamanın fiziksel yapı elemanları, tekne, kapak, sap gibi büyük bölümlerle birlikte, bu bölümleri tamamlayan tel, mızrap, perdeler, burgu, eşik, cila ve ölçülendirme gibi diğer yapısal unsurlar da ele alınmaktadır. Araştırmanın temel amacı, bu yapı elemanlarının görsel olarak ayırt edilebilen özelliklerinin belirli normlara oturtulmasıdır. Böylelikle, bağlamanın yapısal gelişiminin doğru bir şekilde anlaşılması ve gelecekteki çalışmalar için rehber oluşturulması hedeflenmektedir. Bağlamanın fiziksel yapısındaki gelişim, toplumsal değişimler ve sanat dünyasındaki ilerlemelerle yakından ilişkilidir. Bağlama çalgısında tekne, kapak ve sap gibi temel bölümlerinin yapımında kullanılan malzemeler ve teknikler, tarihsel süreç içinde değişiklik göstermiştir. Tekne kısmı oyma veya yaprak gibi iki farklı şekilde üretilirken, kullanılan ağaç türleri de değişiklik göstermektedir. Aynı şekilde, kapak bölümü sesin iletilmesinde önemli bir rol oynayan farklı ağaç türlerinden yapılmakta, kapakta kullanılan destek çitası veya balkon sistemi gibi yapısal desteklerle çalgının performansı artırılmaktadır. Çalışma, bağlamanın fiziksel yapısına dair normların oluşturulması ve bu normların detaylı bir şekilde değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Yapısal elemanlar arasında sapın dayanıklılığı, tellerin kalitesi, perdelerin düzenlenişi gibi faktörler icra ve performans üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Ayrıca, bağlamada kullanılan tel ve cila türleri gibi daha küçük yapı elemanları da çalgının genel performansını etkilemektedir. Araştırma, bu yapı elemanlarının tamamını değerlendirerek, bağlamanın fiziksel yapısını sistematik bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlama, Organoloji, Norm, Müzik Aleti, Gelişim.

Baykara, Ü., & Ünal Akbulut, C. (2025). Bağlamanın Organolojik Özellikleri: Gelişim Normlarının Belirlenmesi. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 14(2), 953-969. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1573439>

Geliş Tarihi	25.10.2024
Kabul Tarihi	28.03.2025
Yayın Tarihi	30.06.2025
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

1 PhD(C), Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik ve Sahne Sanatları, İstanbul, Türkiye, umitbykr@icloud.com, ORCID: 0000-0001-7064-7641

2 Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Müzik ve Sahne Sanatları, İstanbul, Türkiye, ceylanunal@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5108-7386

2025, 14 (2), 953-969 | Research Article

The Physical Structural Characteristics of the Bağlama Instrument From an Organological Perspective: Establishing Development Norms

Ümit Baykara ¹

Emine Ceylan Ünal Akbulut ²

Abstract

This study aims to determine the physical structural characteristics of the bağlama and establish development norms from an organological perspective. The bağlama plays a significant role in Turkish folk music and culture, and its construction and performance methods have evolved over time. These changes, influenced by both public use and academic developments, have diversified the instrument's physical properties. The research focuses on analyzing the main structural components and establishing norms for these elements. The study examines major components such as the body, soundboard, and neck, along with additional elements like strings, plectrum, frets, tuning pegs, bridge, varnish, and measurement systems. Its primary objective is to establish norms for the visual and functional characteristics of these components and provide a reference for future studies on the bağlama's structural development. The development of the bağlama's physical structure is closely tied to social changes and advances in the art world. The body of the instrument can be made from either a single block of wood or laminated pieces, with different wood types used for construction. The soundboard, essential for sound transmission, is crafted from various woods, and structural supports like braces are used to enhance performance. This study is significant as it creates and evaluates norms related to the bağlama's structure, including the durability of the neck, string quality, and fret arrangement, all of which impact performance. Smaller components such as string types and varnish also influence the instrument's playability. By analyzing these structural elements, the study systematically presents the physical characteristics of the bağlama and its development.

Keywords: Bağlama, Organology, Norm, Musical Instrument, Development.

Baykara, Ü., & Ünal Akbulut, C. (2025). The Physical Structural Characteristics of the Bağlama Instrument From an Organological Perspective: Establishing Development Norms. Journal of the Human and Social Science Researches, 14(2), 953-969. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1573439>

Date of Submission	28.10.2024
Date of Acceptance	28.03.2025
Date of Publication	30.06.2025
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ PhD(C), Yıldız Technical University Graduate School of Social Sciences, Music and Performing Arts, Türkiye, umitbykr@icloud.com, ORCID: 0000-0001-7064-7641

² Assoc.Prof.Dr., Yıldız Technical University Faculty of Art and Design, Music and Performing Arts, Türkiye, ceylanunal@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5108-7386

Giriş

Bağlama, kullanım alanları ve yaygınlığı ile önemli bir konuma sahiptir. Sahip olduğu bu konum dolayısıyla gerek halk arasında gerekse sanat çevreleri tarafından sürekli bir etkileşime maruz kalarak değişim ve gelişim göstermektedir. Bu değişim ve gelişim çalgının hem icrası hem de fiziki yapısı ile ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle Türk müziği ile ilgili eğitim veren üniversitelerde yapılan araştırmalar ve çalışmalar, bağlama üzerinde görülen gelişimin hızlanmasını sağlamıştır. Üniversitelerde çalgı üzerine yapılan sistemli geliştirmeler, yetiştirilmiş olan kişiler tarafından uygulanarak yaygınlık kazanmıştır. Ayrıca yeni denemelerin de yine sistemli bir şekilde yapılmasının önü açılmıştır. (Alaskan, 2013, s. 178, Doğan, 2018, s. 4 ve Işık ve Uslu, 2012, s. 26)

Bağlama, Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan geniş bir coğrafyada yüzyıllar içinde biçim ve işlev bakımından önemli değişimler geçirmiştir. Orta Asya Türk topluluklarında rastlanan kopuz, bağlamanın atası ve ilk örneği kabul edilmektedir. (Parlak'tan aktaran Karababa, 2005, s. 24-25) 9. ve 10. yüzyıllarda İslamiyet'in etkisiyle çalgının yapısal ve icra yönünden evrildiği; 13. yüzyılda Anadolu'da gelişen ozan-baksı geleneğiyle birlikte işlevselliğinin değiştiği ve sanatın yanı sıra dini bir simge haline geldiği de görülmektedir. (Gül'den aktaran Karababa, 2005, s. 56-59 ve Özbek, 2019 s. 46-49) Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde halk müziğinin en önemli taşıyıcısı haline gelen bağlama, 20. yüzyıldan itibaren akademik ve sanatsal bağlamda daha kurumsal bir yapıya kavuşmuş; yapım teknikleri, akort sistemleri ve çalım biçimleri açısından çeşitlenmiştir. Bu tarihsel sürecin, coğrafi yayılım ve kültürel etkileşimlerle birlikte bağlamayı yalnızca bir halk çalgısı olmaktan çıkarıp, ulusal müzik kültürünün temel öğelerinden biri haline getirdiği söylenebilir. Bu süreç içinde "bağlama ailesi" kavramı da önem kazanmıştır. Farklı boy ve perde çeşitleriyle bir çalgı ailesi halini alan bağlama; cura, tambura, divan sazı, çöğür ve meydan sazı gibi farklı türlere ayrılmıştır. Özellikle 18. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun farklı bölgelerinde bu çeşitlerin yerel müzik ihtiyaçlarına göre şekillendiği ve bölgesel icra tarzlarıyla bütünleştiği söylenebilir. Cumhuriyet dönemiyle birlikte bu çeşitlilik daha sistematik bir hale gelerek; devlet konservatuvarlarında yapılan sınıflandırmalarla bağlama ailesi akademik zemine taşınmıştır. (Önal, 1989, s. 243, Beşiroğlu, 2001 s. 53-57 ve Uçan, 1997 s. 122-124)

Genel olarak toplumsal açıdan da önemli bir yere sahip olduğu bilinen bağlama üzerine yapılan çalışmalarda dikkati çeken bir diğer husus ise halk tarafından yapılan çalgılarda planlı veya plansız değişimlerin meydana gelmesidir. Büyük bir sahaya yayılmış olan bağlamada kopuzdan süre gelen değişimlerin bugün de kendisini göstermesi ve çalışmalara konu olması önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek çalgı yapımındaki yöntem gerekse çalgıda kullanılan malzemeler, yöreden yöreye veya toplumdan topluma değişim gösterebilmektedir. (Önal, 1989, s. 243)

Çalgılarda değişim, toplumların değişimi ve gelişimiyle yakından ilişkilidir. (Işıktaş, 2018, s. 7) Çalgıların kısmen ya da tümüyle sürekli bir değişim halinde olması organoloji biliminin de gelişmesini sağlamıştır. Gerek araştırma alanının çeşitliliği gerekse toplumların farklı amaçlarla konuya yaklaşması bu alanı desteklemiştir. (Kerimov, 2014, s. 23) Akustik bilimi, sanat tarihi, sosyoloji ve arkeoloji gibi diğer disiplinler de çalgıların değişim sürecinin tespitinde başvurulan önemli araştırma alanlarıdır. (Kalender, 2001, s. 160)

Bağlamanın fiziksel değişimiyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; tekne, kapak, sap, burgu, tel, mızrap (tezene), perdeler, cila, eşik, görsel süslemeler ve ölçülendirme gibi faktörlerle ilgili çalışmaların farklı normlarla açıklandığı ve bir bütün olarak nasıl açıklanması gerektiği önemli bir sorun olarak dikkatimizi çekmektedir. (Çiçekçioğlu, 2021 s. 58-71 ve Apaydın, 2024, s. 217-244) Bu oluşturulması gereken normlar, yapılacak çalışmanın ana hedefini oluşturmaktadır.

Çalışmada bağlama örneklemini üzerinden gelişim normlarının belirlenmesi, bağlamanın birden fazla türünün olması ve zengin bir kültürel mirasa sahip olmasından dolayıdır. (Karababa, 2005, s. 24-25 ve Yılmaz, 2011, s. 22) Çalgı üzerine yapılacak çalışmada, bağlamanın yapı elemanlarının fiziksel gelişiminin hangi normlara oturtulması gerektiği çözümlenecektir. Bu normlar; fiziki bölümler, yapı elemanlarında görsel olarak tespit edilebilen farklılıklar ve fiziksel olarak değişimin tespit edilemeyeceği durumlar olarak üç farklı bölümde belirlenerek ve bir şablon oluşturularak aktarılacaktır.

1. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı, bağlamanın tüm bölümlerini ve yapı elemanlarını araştırmak, yapı elemanlarının oluşturduğu bölümleri tespit etmek ve kullanılan yapı elemanlarının tümünü ortaya koymaktır. Üretilmiş olan bağlamaların doğru bir şekilde incelenmesi için normları belirlemek ve bu normları değerlendirmek hedeflenmektedir.

Çalışma, yoğun bir icra sahası olan bağlama çalgısında yapısal özelliklerinin ele alınıp, ilgili akademik yayınların incelenerek, tüm elemanlarının detaylı bir şekilde aktarılması ve çalgıya dair gelişimin anlaşılması açısından önemlidir.

Akademik araştırmalara yoğun bir şekilde konu olan bağlama üzerine yapılan çalışmaların yeniden değerlendirilmesi, organolojik açıdan çözümlenerek yeni icracılara ve yeni yapımcılara yönelik göz ardı edilen bilgilere dikkat çekilmesi bakımından bu çalışma önemlidir. Ayrıca bu çalışma organoloji bilimine de ışık tutacaktır.

Yöntem

Bağlama üzerinde var olan bölümlerin ve bu bölümleri oluşturan yapı taşlarının tespit edilerek ortaya koyulması için nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilecek veriler için veri tarama yöntemine başvurulacaktır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile çalışma içerisinde yorumlanmıştır. Bu makaleyi ilgilendiren bağlamanın fiziksel yapısı ile ilgili tekne, kapak, sap, diğer yapı elemanlarından; cila, eşikler, burgular, teller, mızrap (tezene), perdeler ve ölçülendirmeyle ilgili bilgilere yukarıda değinildiği gibi tarama yöntemiyle ulaşılmıştır.

2. Bağlamanın Fiziksel Yapısı

Bağlama, yapısı gereği telli çalgı sınıfına girmektedir. Gavaert'e göre telli çalgı sınıflandırması üç bölümde yapılmaktadır. Tellere sürterek, telleri çekerek ve tellere vurarak şeklinde ayrıştırılan bu üç bölüm çalgıların icra edilme şekilleriyle ilgili olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin keman icrasında kullanılan yay ile çıkartılan ses ve hurdy-gurdy icrasında döndürülen çark aracılığıyla çıkarılan sesler tellere sürtünme yoluyla elde edilmektedir. Tellere vurarak çalgılara verilebilecek en önemli örnek ise piyano denilebilir. Fakat bağlama çalgısında iki önemli faktör ön plana çıkmaktadır. Bağlama her ne kadar mızrap ile tellere vurularak icra edilen bir çalgı olsa da perdelere baskı yapılan

el ile teller çekilerek de ses elde edilmektedir. Bu durumda bağlamanın hem telleri çekerek hem de tellere vurarak çalınan telli çalgı sınıfına girdiği söylenebilir. (Gavaert, 1913'ten aktaran Kerimov, 2012, s. 105)

2.1. Tekne Bölümü

Bağlamada üç büyük bölüm karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümler tekne (ses kutusu), kapak (ses tahtası) ve sap olarak isimlendirilmektedir. (Ekim, 2002, s. 82) Bu bölümler birbirinden ayrıştırılarak ele alınmalı ve açıklanmalıdır.

Şekil 1: Bağlamada tekne, kapak ve sap bölümleri

Tekne bölümü, oyma ve yaprak (çember) olarak iki farklı şekilde yapılmaktadır. Tek parça ağaçtan oyularak üretilen oyma teknelere göre daha az ağacın gerektiği yaprak tekneler oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2: Bağlamada yaprak (solda) ve oyma (sağda) tekne örnekleri

Yaprak tekneler 5 mm kalınlığında dilimlenen ağaç parçalarının bir form kalıbı üzerinde şekillendirilmesiyle oluşturulmaktadır. Form kalıpları birbirine göre farklılık gösterse de ortaya çıkan sonuç armudi bir biçimdir. Yaprak teknelerde ayrıca oyma teknelere göre daha çeşitli ağaçlar kullanılabilir. (Copçuoğlu, 1993, s. 19-21) Oyma tekneler iki farklı şekilde üretilmektedir. Yekpare ağacın keser ve benzer kesici aletlerle el ile

oyulabilmesinin yanı sıra CNC (Computer Numerical Control) ile insan eli değmeden de üretilabilmektedir. Yaprak tekneler ise 4-5 mm ölçüsünde dilimlenen ağaçların tekne form kalıbına yerleştirilerek şekillendirilmesiyle oluşturulmaktadır. (Tan, 1977, s. 96-97, Çağlar, 2021, s. 33 ve Açın, 1998, s. 57)

Şekil 3: CNC (solda) ve el (sağda) ile üretilen oyma tekne örnekleri

Bağlama teknesi yapımında kullanılan ağaç türleri ise ardıç, kestane, dut, ıhlamur, kızılagaç, huş, kavak, abahi, söğüt, sedir, akçaağaç, karaağaç, ceviz, çınar, okaliptüs, erik, maun, porsuk, armut, dişbudak, kiraz, abanoz, gül ağacı, pelesenk, tik, zeytin ve şimşir ağaçlarıdır. Ayrıca tekne üzerinde bir veya birden fazla ses deliği bulunmaktadır. Ses deliği teknenin alt kısmına veya üst kısmına açılabilirdiği gibi her iki yerde de görülebilmektedir. Kafesin farklı yerlerde açılması akustik açısından çalgı performansını etkileyebilmektedir. Ses performansı açısından gürülüğün artması için birden fazla kafes kullanılabildiği gibi sadece ses rengiyle ilgi olarak da kafesin konumunun değiştirildiği düşünülmektedir. (Coşkun, 1991, s. 6-53)

2.2. Kapak Bölümü

Bağlamanın ana bölümlerinden bir diğeri ise kapaktır. Ses tahtası olarak da adlandırılan kapak bölümü, sesi iletme özelliği yüksek olan ağaçlar ile yapılmaktadır.

Şekil 4: İşlenmemiş (solda) ve form çalışması yapılmış (sağda) kapak örnekleri

Bu bölüm üç farklı şekilde üretilmektedir. Genel olarak uygulanan tek parça ağaç yapısına ilave olarak birbirine yapıştırılan eşit iki parça ve yanak ilaveli kapak olarak üretilen şekilleri mevcuttur. Yanak ilavesiyle üretilen ses tahtaları, kapak ve yanaklar olmak üzere üç parçanın birbirine yapıştırılmasıyla meydana getirilmektedir. (Güdek,

2019, s. 5-6) Mukavemet açısından tek veya birden fazla parçanın birleştirilmesiyle yapılan kapaklar arasında farklı görüşler hakimdir. Ancak burada durumu etkileyen önemli bir diğer faktör ise seçilen ağacın türüdür. Ses iletimi açısından elverişli olan ladin ve köknar ağaçları bu bölüm için yaygın olarak kullanılmaktadır. Her ne kadar farklı türde ağaçlar kullanılarak üretim yapılsa da gerek literatürde gerekse üretilen bağlamalar göz önüne alındığında bu ağaçların sıklıkla tercih edildiğini söylemek mümkündür. Bu ağaç türleri hem yurt içinde yetiştirmeleri dolayısıyla hem de performans açısından kapak yapımına uygun ağaçlardır. (Coşkun, 1991, s. 54-58) Bağlama kapak yapımında görülen bir başka ağaç türü ise Kanada çamıdır. Çam ağaçlarının belirli türlerinin karşımıza yaygın olarak çıktığı kapak bölümü, ağaç türleri açısından temin edilebilme durumuna göre de farklılık göstermektedir. Kanada çamı yurt dışında yetiştirilen bir ağaç türü olduğu için kullanımı yurt içinde yetiştirilen ağaç türlerine göre daha azdır. (Demir, 1996, s. 13-14) Kapak bölümünün kalınlığı da tıpkı teknede olduğu gibi ağacın 4-5 mm kalınlığa göre ayarlanmasıyla tamamlanmaktadır. İlk olarak 6-7 mm kalınlığında ayarlanmış olan kapak, bağlamanın türüne ve boyuna göre inceltilmektedir. Daha büyük tekne ölçülerinde daha kalın kullanılan ağaç, daha küçük tekne ölçülerinde daha ince ayarlanmaktadır. Bunun en önemli sebeplerinden biri kapakta mukavemetin verimli bir şekilde ayarlanmasıdır. (Copçuoğlu, 1993, s. 21-23) Kapak bölümünün kalınlığıyla ilgili olarak, 4-5 mm ölçüden daha ince yapılacak kapağın istenilen neticeyi vermeyeceği yönünde görüşler de dikkati çekmektedir. (Açın 1998, s. 57) Bu fikirlerden yola çıkıldığında tutarlı bir ölçülendirmenin karşımıza çıktığı kanısına varmak mümkündür. Kapak bölümünün yapımındaki bir diğer uygulama ise balkon sistemidir. Gerek kapak bölümünün mukavemetini artırmak için gerekse çalgının ses kalitesinin artırılması adına gitar çalgısının kapak bölümünde kullanılan şekillere benzer balkon sistemleri denenmektedir. Kapak bölümünün iç kısmına yapıştırılan ince ve uzun ağaç parçaları olarak karşımıza çıkan balkon, tellerin uyguladığı basınca karşı direnç oluşturarak kapağın dayanıklılığını artırmaya yardımcı olmaktadır. (Aktaş, 1999, s. 36) Teller tarafından uygulanan basınç eğer kontrol altına alınmaz ise bağlama kapağı üzerindeki basınç kapağın düzleşerek ağaç damarlarının sıkışmasına yol açabilir. Bu durumda ise çalgının sesinde tizleşme görülmesi muhtemeldir. Fakat mukavemet ile ilgili çalışmanın dikkatli bir şekilde yapılması, çalgıdan elde edilecek sesin daha dengeli olmasını sağlayabilir. Her ne kadar teorik olarak bu varsayım doğru olarak kabul edilse de ağacın türü, cinsi ve damar yapısı elde edilen neticede farklılıklar meydana getirebilir. (Erdiş, 2006, s. 108)

2.3. Sap Bölümü

Bağlamada son olarak kabul edilebilecek diğer büyük bölüm ise saptır. Sap bölümü, bağlama üzerinde yapısal olarak en uzun ve ince bölümdür.

Şekil 5: Bağlamada sap örneği

Dolayısıyla sap yapımında kullanılan ağacın en temel özelliği dayanıklılık olarak düşünülebilir. Yapımında gerek akustik gerekse dayanıklılık açısından iyi netice verebilecek ağaçlar ön plana çıkmaktadır. Genellikle gürgen, kayın, erik, kelebek ve maun gibi ağaçların bağlama sapı yapımında kullanıldığı görülmektedir. Genel olarak 15-20 cm çapında ağaçlardan oluşturulan sap bölümü tıpkı kapak bölümünde olduğu gibi birden fazla parçanın birleştirilmesiyle de üretilebilir. Tek, iki veya üç parça ağacın birleştirilmesiyle oluşturulan saplar, ağacın çalışma yönüne bağlı olarak, mukavemet açısından daha verimli bir sonuç ortaya çıkarabilir. Sapta önemli olan diğer bir husus ise ergonomidir. Daha hafif ve icracının el yapısına daha uygun olarak ayarlanan sapların, icra performansı açısından daha iyi netice vermesi beklenir. (Copçuoğlu, 1993, s. 24)

2.4. Diğer Yapı Elemanları ve Ölçülendirme

Her ne kadar bağlamada tekne, kapak ve sap olarak üç bölüm ön plana çıksa da çalgıda bu bölümler üzerinde bulunan daha küçük yapı elemanları oldukça fazladır. Bu yapı elemanları bağlama çalgısını tamamlayan diğer unsurlardır. Dolayısıyla cila, eşik, burgu, tel, mızrap, süsleme malzemeleri, direnç malzemeleri gibi bağlamaya direkt etki eden diğer elemanların incelenmesi de önemli olacaktır.

2.4.1. Cila

Bağlama üzerinde ağacın korunması için koruyucu bir katman olarak cila bulunmaktadır. Cila gerek ağaca dayanıklılık katmasıyla gerekse görsel olarak estetik kazandırmasıyla önemli bir malzeme olarak kullanılmaktadır. Cilanın geleneksel olarak kullanılan türü gomolak ciladır. Fakat gomalak cila uygulamadaki zorluklardan dolayı günümüzde çok az tercih edilmektedir. Bunun yerine polyester cila türü hem hızlı kurumasından dolayı hem de işçilik açısından daha kolay uygulanabilmesinden dolayı daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. (Copçuoğlu, 1993, s. 28-30) Cilanın bir diğer özelliği ise sese etki etmesidir. Cila ağaç aracılığıyla üretilen sesleri, ağacı kaplayan bir katman olarak toparlamakta ve sesin dağılmasının önüne geçmektedir. Polyester cila gomalak cilaya göre daha sert bir yapıdadır. Fakat bağlama kapaklarında zaman zaman selülozik vernik de kullanılmaktadır. Polyester sert olmasından dolayı tekne ve sap bölümlerine uygulanmakla beraber selülozik verniğin kullanılmadığı durumlarda kapak üzerine de uygulanabilmektedir. Gomalak cila ise geleneksel olarak bağlamanın tamamına uygulanabilen bir cila türüdür. Bu üç cila türünün sese etkisi incelendiğinde polyesterin daha toplayıcı olduğu buna karşın selülozik verniğin sesi daha az topladığı söylenebilir. (Alp, 2018, s. 8-9)

2.4.2. Eşikler

Bağlama üzerinde tellerin bağlanması ve tellerin titreşebilir yükseklikte olmasını sağlayan üç adet eşik bulunmaktadır. Bu eşikler; üst, orta (köprü) ve dip (alt) eşik olarak adlandırılmaktadır. Üst eşik 0.5 ve 0.7 mm arasında bir yükseklik ölçüsüne göre ayarlanmaktadır. Üst eşiğin görevi, burgulara bağlanmış olan tellerin, sapın üzerine taşınmasını sağlamaktır. Orta eşik ise kapak üzerinde bulunmakta ve tellerin titreşebileceği şekilde çalgının üzerine konumlanmasını sağlamaktır. Orta eşik 4 ve 6 mm arasında bir yükseklik ölçüsüne göre yapılmaktadır. Dip eşik ise tekne bölümüne bağlı bir şekilde konumlandırılır ve teller bu bölüme sabitlenir. Üst ve dip eşiklerde genellikle dayanıklı ağaçlar kullanılmaktadır. Gerek tellerin oluşturduğu çekme kuvvetine direnç oluşturmak gerekse icraya engel bir durum yaşanmaması için şimşir ve abanoz gibi sert

ağaçlar tercih edilmektedir. Orta eşikte ise tellerde oluşan titreşimin en az kayıpla kapağa iletilmesi için daha yumuşak ve iletken olan akçaağaç (kelebek) yoğun olarak tercih edilmektedir. (s. , 2002, 3 ve Güdek, 2019, s. 17) Orta eşğin daha yüksek olması, volümün daha yüksek olmasını sağlamasına rağmen titreşimlerin daha erken kaybolmasına yol açabilir. Eğer orta eşik daha düşük bir ölçüde ayarlanırsa, bu durum tam tersi bir netice ile sonuçlanabilir. Burada çalgı yapımcısının kabiliyeti veya deneme yanılma yoluyla kendine göre en iyi neticeyi bulması, önemli bir durum olarak görülmektedir. Orta eşğin yükseklik ölçüsünü etkileyen diğer durum ise çalgının ölçüsüdür. Daha büyük bağlamalarda daha yüksek, daha küçük bağlamalarda ise daha alçak ölçülerde eşik kullanılabilir. Eşğin yükseklik ölçüsü, çalgıdan temiz ses elde etmek için dikkat edilen bir husustur. (Çiçekçioğlu ve Alaskan, 2018, s. 136)

2.4.3. Burgular

Bağlamada burgular, sap bölümü üzerinde bulunan önemli bir yapı elemanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tellerin bağlanması ve telleri akort etmek için kullanılan bu parçalar, geleneksel ağaç formlarının dışında gitar burguları, mandolin burguları, wittner burğu ve zeyman burgular gibi farklı formlarda da karşımıza çıkmaktadır. (Göktaş ve Dursun, 2022, s. 251-258) Bağlamada burğu yapımında en çok dikkat edilen husus, dayanıklılık ve akort problemi yaşatmayacak şekilde tasarlanmasıdır. Bunun için ağaç malzemeden üretilen burgularda, burguluğun ve burguların birbirine iyi alıştırılması önemlidir. Alıştırma için yardımcı olarak tebeşir tozu, pudra ve 8B kurşun kalem gibi yardımcı maddelere ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu maddeler, burguların kullanılabilirlik ve verimlilik açısından daha iyi netice alınmasına yardımcı olmaktadır. (Demir, 2002, s. 17)

2.4.4. Teller

Bağlama üzerinde sesi oluşturan birinci faktör tellerdir. Çünkü ses oluşumu ilk olarak telin uyarılmasıyla meydana gelmektedir. Çelik ve sırma olmak üzere teller iki çeşit tel kullanılan bağlama çalgısında farklı materyaller ile karşılaşmak mümkündür. Sırma teller çelik üzerine ipek malzemenin sarılmasıyla oluşturulurken, çelik teller ise çinko, alüminyum, manganez ve magnezyum gibi alaşımların karışımlarıyla üretilmektedir. (Alp, 2018, s. 9) Tellerin titreşmesi ile sesin üretilmesi, tellerin kalitesinin önemini de artırmaktadır. Uyarılan telde titreşim oluştuğunda ilk olarak temel frekansın meydana geldiği gibi diğer armonikler de harekete geçmektedir. Ses kutusu yani kapak ve tekne bölümünün oluşturmuş olduğu yapı aracılığıyla tellerde oluşan titreşimler güçlendirilerek daha işitsel hale getirilmektedir. Teller bu oluşumun en başında bulunduğu için bağlamada tel seçimi önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan materyallere göre teller, ses kalitesi ve uzun ömürlülük açısından farklı özelliklere sahip olabilir. Fakat bu konudaki değerlendirmeler, genellikle deneme yanılma yöntemiyle yapılmaktadır. (Alp, 2018, s. 9)

2.4.5. Mızrap (Tezene)

Bağlamada teller, geleneksel olarak şelpe olarak isimlendirilen el tekniğiyle harekete geçirilmesinin yanı sıra yoğun olarak mızrap (tezene) aracılığıyla da harekete geçirilebilmektedir. Geleneksel olarak kiraz ağacının kabuğuyla yapılan mızraplar, günümüzde daha çok petrokimya endüstrisinin gelişmesiyle beraber plastik malzeme ile de üretilmektedir. Plastik mızraplar, icracılar tarafından yumuşak veya sert olarak

değerlendirilmektedir. İcracılar, mızrap seçimlerinde kendi alışkanlıkları ve çalım tekniklerine uygun mızrapları kullanmaktadır. Sert mızraplar genellikle bağlamadan daha gür bir ses elde edilmesine yardımcı olurken yumuşak mızraplar daha yumuşak bir ton elde edilmesini sağlamaktadır. (Yılmaz, 2011, s. 28)

2.4.6. Perdeler ve Süsleme

Sap üzerinde bulunan ve notaların elde edilmesi sağlayan perdeler, misina denilen naylon ipler bağlanarak oluşturulur. Bağlamanın daha eski örneklerinde kuzu bağırsağından bağlanan perdeler tıpkı mızrapta olduğu gibi yerini daha güncel malzemelere bırakmıştır. Perdelerde kullanıma bağlı olarak aşınmalar meydana gelebilmektedir. İcra performansını olumsuz yönde etkileyen aşınmanın yanı sıra bir diğer olumsuz durum da perdelerin bağlanma şekilleridir. Naylon ipler bu iki olumsuz durumda çözümün sağlanması açısından önemlidir. Çünkü bu ipler kolay bir şekilde temin edilebilmektedir. Bunun yanı sıra bağlama üzerinde süslemelere de önem verilmektedir. Sap, tekne ve kapak bölümlerinin tamamında karşımıza çıkabilen süslemeler; sedef, fildişi, kaplumbağa kabuğu gibi farklı malzemelerin yanı sıra sapın ucunda çeşitli oyma figürleri olarak görülebilir. Bunlarla beraber yine sapın ucuna asılan nazar boncuğu ve püskül gibi şekillerle de karşılaşılabilir. (Tan, 1977, s. 97)

2.4.7. Ölçülendirme

Bağlamada ölçü olarak standart bir yapıya rastlamak oldukça güçtür. Her yapımcı arasında farklılık gösterebilecek ölçüler ile ilgili farklı fikirler mevcuttur. Mahmut Ragıp Gazimihal, tekne ölçüsüne göre sapın uzunluğunun sabit olduğunu ifade etmiştir. Gazimihal'e göre sap uzunluğu burguluk hariç tekne ölçüsüne 13 cm eklenerek oluşturulmalıdır. Bu ölçülendirme bağlama hangi boyda yapılırsa yapılsın geçerli olmalıdır. (Tan, 1977, s. 96) Bağlamaların akort edileceği frekansa göre farklı boylarda yapılmasından dolayı bu konudaki görüşlerin çeşitli olduğunu söylemek mümkün olabilir. Gazimihal'e karşın Cafer Açın ise 5/1 sistemini formüle etmiştir. Diğer bir yapımcı Kemal Eroğlu ise 1/4 altın oran denilen ölçülendirme sistemine göre üretim yapmaktadır. Ayrıca bağlama üzerinde 1/4,5 oranında ölçülendirme yöntemi de mevcuttur. Bu ölçülendirmeler temel olarak orta eşğin yerinin değiştirilmesiyle elde edilmektedir. Bu hareket sonucunda sap boyu daha kısa veya daha uzun yapılmaktadır. (Çiçekçioğlu, 2021, s. 60)

3. Bağlamada Gelişim Normları

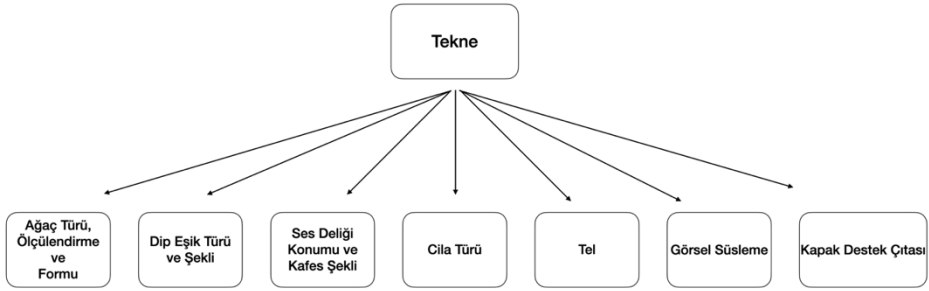
Bağlamanın incelenmesinde çalgının tüm elemanlarının değerlendirmeye alınması önemli olacaktır. TDK 'ya göre norm "Önceden belirlenmiş kalıp; düzgü." olarak açıklanmaktadır. (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, [25.03.2025]) Burada bağlamanın gelişim normlarının oluşturulması için en küçük parçanın dahi göz ardı edilmeden değerlendirilmesi önemli olacaktır. Bu adımda üç ana bölüm ve bu bölümleri ilgilendiren diğer yapı elemanlarının ele alınmasının doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

Bağlamanın tekne bölümü üzerinde bulunan yapı elemanları, genellikle görsel olarak ayırt edilebilecek düzeydedir. Çalgının gelişimi veya organolojik değişimi incelenirken ilk olarak dikkati çeken unsur görsel olarak ayırt edilebilen durumlardır. Tekne bölümünde ağaç türü, form, dip eşğin şekli ve süslemeler görsel olarak fark ortaya çıkartabilir. Fakat bu bölümde uygulanan cila türü, görsel olarak ayırt edilmesi zor bir durumdur. Bununla

beraber kapak destek çıtası da iç kısımda kaldığı için çalgının incelenmesinde güç bir durum oluşturmaktadır. (Çağlar, 2021, s. 33 ve Açın, 1998, s. 57)

Bağlama teknesinde şekil 1'deki yapı elemanlarının tamamının bulunması gerekmez. Görsel süsleme ve kapak destek çıtası her bağlamada bulunan yapı elemanları arasında değildir. Oluşturulmuş olan şekilde, karşılaşılabilecek tüm şekiller göz önüne alınmıştır. Dolayısıyla bağlama tekne bölümü incelenirken tüm yapı elemanlarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. (Güdek, 2019, s. 5-6)

Bağlamanın gelişimi incelenirken tekne bölümünde dikkat edilmesi gereken yapı elemanlarının genel olarak ele alınması, içeriğin anlaşılmasını zorlaştırabilir. Bundan dolayı çalgıyı incelerken her yapı elemanını birbirinden ayırarak açıklamak, daha iyi bir tahlil ortaya koyacaktır.

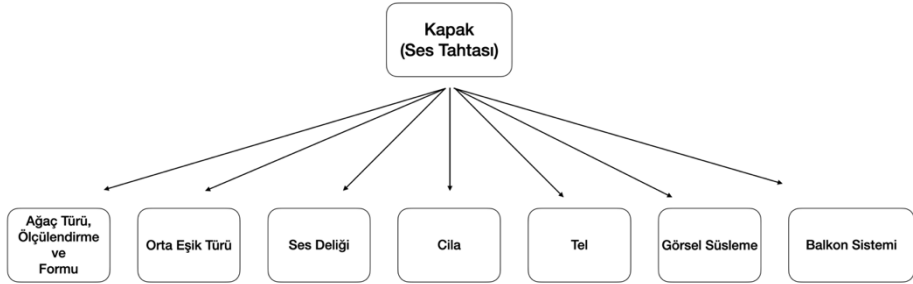
Şekil 6: Bağlama tekne bölümünün elemanları

Bağlamanın diğer büyük bölümü olan kapak incelendiğinde karşımıza şekil 2'deki yapı elemanları çıkmaktadır. Bu yapı elemanlarının yapılmış olan tüm bağlamalarda karşımıza çıkması söz konusu değildir. Fakat ağacın türü, ölçülendirme, form, orta eşik türü ve tel her bağlamada olması gereken temel yapı elemanlarıdır. İncelenecek çalgıda hangi özelliklerin karşılanıp karşılanmadığının anlaşılması ve aktarılması yapılacak olan incelemede daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. (Doğanyüğit, Şahin, Yiğiter ve Tüfekci, 2018, s. 470)

Kapak bölümünde her ne kadar fiziksel olarak ayırt edilebilen durumlar olsa da cila türü ve yapısı gözlem ile anlaşılacak bir madde değildir. Ayrıca zaman zaman bağlamanın teknesinde ve sapında kullanılan cilaya karşı kapakta kullanılan tür farklılık gösterebilir. Bu sebeple bölümlerin ayrı ayrı tahlil edilmesi önemli olacaktır. Bunun yanı sıra tel de verimlilik açısından daha detaylı bir çalışma gerektirebilir. Her ne kadar tel ile ilgili olarak deneme yanılma yöntemi ile testler gerçekleştirilse de bu alanda gerek literatürde gerekse uygulamada önemli eksiklikler olduğu görülmektedir. (Alp, 2018, s. 9) Dolayısıyla yapılacak araştırmada aşağıdaki normların dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Genel olarak çalgıda ses açısından önemli görülen kapak bölümü üzerinde uygulanan yapılmış özellikler, temelde çalgı performansı açısından özel durumlar ortaya çıkarabilir. Kapak bölümünün iç kısmına uygulanabilecek balkon sistemi, destek olarak çalışırken aynı zamanda akustik performans açısından da farklılık yaratabilir. (Aktaş, 1999, s. 36)

Bu durumda da incelenecek çalgı üzerinde eğer balkon sistemi varsa üzerine çalışma yapılması, çalışmanın niteliğini artırabilir.

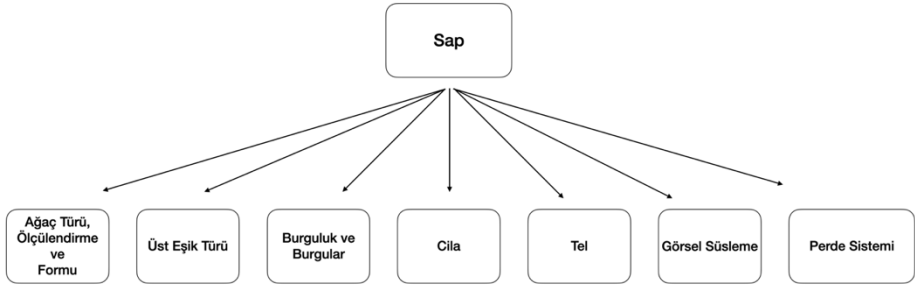

Şekil 7: Bağlama kapak bölümünün elemanları

Bağlama sap bölümünde şekil 3'te gösterildiği gibi birbirinde farklı yapı elemanları vardır. Bağlama üzerinde icranın temelini oluşturan sap bölümünde ergonomi, cila ve perde sistemi çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Ergonomi, çalgının icra konforunu etkilerken aynı zamanda cila türü de icranın performansını daha uzun sürelerle yayılabilmesine olanak sağlayabilir. Örneğin elin yatay sekanslarda aşınmaması ve elin daha rahat hareket etmesi için buna uygun cila ile sapın kaplanması, icracı açısından önemli olabilir. (Alp, 2018, s. 8-9) Bağlamada perdelerin bağlanma şekli de icra kalitesini ve icra süresini etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Düğümleri düzenli bir şekilde bağlanmayan perdeler, icracının elinde çeşitli sağlık problemleri ortaya çıkarabilir. Ayrıca çalgı üzerindeki perde sistemi de bağlamanın hitap ettiği yöresel tavır ve icra geleneği hakkında fikir verebilir. (Tan, 1977, s. 97 ve Alan, 2024, s. 6)

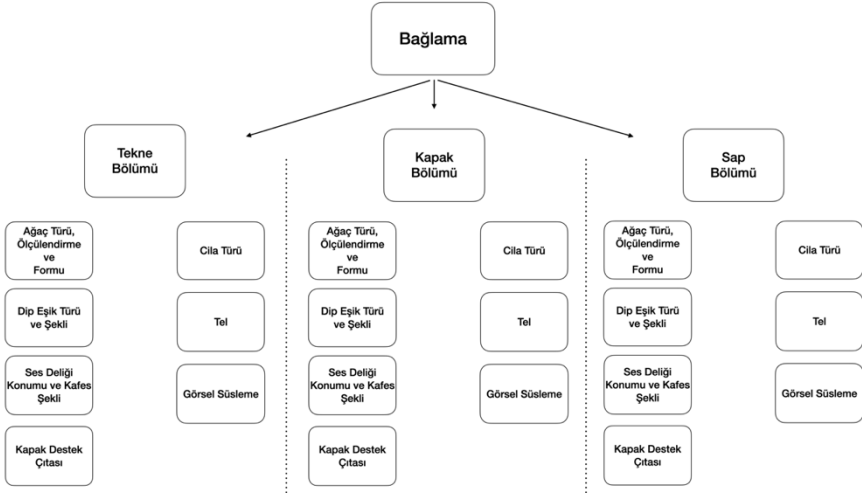
Burguluk kısmı da birçok farklılığın ortaya çıkabileceği bir bölüm olarak dikkati çekmektedir. Hem fiziki olarak hem de uygulamada farklılıklar ortaya çıkarabilecek burguluk ve burguların sebep ve sonuçlarının incelenmesi, bağlamanın incelemesinde önemli olabilir. Farklı çalgılardan bağlamaya devşirilen burguluk ve burgular ile karşılaşabilmek mümkündür. Bunun nedeni genellikle akort rahatlığı ve kalitesi olarak görülse de görsel farklılık veya daha farklı durumlar da olabilir. (Göktaş ve Dursun, 2022, s. 251-258) İnceleme esnasında bu durumun da tespit edilmesi gerekebilir.

Bağlamanın genelinde görülebilen görsel süslemeler, yaygın olarak sap bölümünde dikkati çekmektedir. Genellikle sap bölümünün klavye olarak isimlendirilen ön bölümünde yoğun olarak kullanılan süslemeler, zaman zaman balık sırtı olarak isimlendirilen arka bölümde de karşımıza çıkabilir. Klavye bölümünde kısmi parçalar, motifler veya filetolar olarak karşılaşılabilecek süslemeler, balık sırtı kısmında ise kaplama olarak tüm sapı saran şekilde uygulanmış olabilir. Bu süslemelerin meydana getirmiş olduğu pozitif veya negatif durumların incelenmesi de çalgı ile ilgili yapılacak olan çalışmanın daha nitelikli olmasını sağlayabilir. (Tan, 1977, s. 97)

Şekil 8: Bağlama sap bölümünün elemanları

Bağlama birçok yapı elemanının bir araya gelmesiyle oluşturulmaktadır. Şekil 4'te görüleceği gibi bu yapı elemanları bütünü oluştururken çalgının incelenmesi esnasında dikkatli bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu normların bazıları veya tümüyle birden karşılaşılmaması muhtemeldir. Gelişimi doğru analiz etmek için yapı elemanlarının şeklini, ortaya çıkışını ve yapım yöntemlerini belirlemek, çalışmanın niteliğini artırma açısından önemli olabilir.

Şekil 9: Bağlamada tüm bölümler ve yapı elemanları

Sonuç

Yapısal olarak bağlama üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde birbirinden farklı yaklaşımlar görülmüştür. Araştırmalar üzerine yapılan belirli sınırlandırılmalar olsa da yapıları oluşturan etmenlerin belirli soru işaretlerini gidermesi beklenmektedir. Ortaya çıkabilecek problemlerin önüne geçmek için çalgı üzerine yapılan araştırmaların daha kapsamlı olması gerekmektedir. Bu çalışmada bağlama üzerinde karşılaşılan yapı

elemanlarının tümü incelenmiş olup şekiller aracılığıyla ortaya konmuştur.

Bağlama üzerinde üç ana bölüm tespit edilmiş ve bu bölümler üzerinde bulunan yapı elemanlarının ortak veya farklı şekillerde karşılaşılabileceği vurgulanmıştır. Buna göre bağlamada kullanılan tel, tüm bölümleri ilgilendiren ana maddedir. Cila ise her bölüm üzerinde bulunmasına rağmen yapmış olduğumuz çalışmaya göre kapak bölümü üzerindeki cila diğer bölümlerden farklı türde olabileceği ortaya çıkmıştır. Her ne kadar çalgının temelini ağaç oluştursa da çalgıdaki bölümler, eşik, burğu ve kafes gibi yapı elemanlarında kullanılan ağaçların birbirinden farklı olabildiği görülmüştür. Bağlamayı oluşturan bu elemanların ayrıştırılarak ele alınmasının doğru bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir.

Bağlama üzerinde bulunan tel, cila, mekanik burğu ve görsel süslemede kullanılan sedef gibi ağaç harici malzemeler çalgının sadece ağaç üzerine yapılan çalışmalarla değil aynı zamanda diğer maddeler üzerine yapılacak çalışmalarla desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Buna göre telde kullanılan maddeler, mekanik burguda bulunan plastik ve metal malzemeler, cila içerisinde bulunan kimyasal çözümler ve süslemede kullanılabilecek her türlü malzemenin çalgıya olan etkisinin incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

Çalışmada ortaya konulan değişim normlarının diğer çalışmalara örnek teşkil etmesi beklenen bir sonuçtur. Buna göre bağlamanın organolojik değişimi üzerine yapılacak çalışmalarda bu normlar dikkate alınabilir. Ayrıca diğer çalgılar üzerine yapılacak çalışmalar için ise bu yaklaşım bir örnek teşkil edebilir.

Bağlamanın tüm yapı elemanlarının ortaya çıkarılarak belirli kurallar haline getirilmesi icracılar için bir rehber oluşturabilir. İlgili icracıların bu çalışma aracılığıyla çalgılarını fiziksel olarak daha iyi tanımaları ve hangi parça ya da özelliklere sahip olduğunu tespit etmeleri açısından önemli olabilir. Ayrıca icracıların çalgılarını iyileştirmeleri veya yeni çalgı seçerken hangi faktörleri göz önünde bulundurmaları gerektiğini bu normları dikkate alarak tahlil etmeleri daha kolay olacaktır.

Bağlama genel olarak her ne kadar özgür bir üretim yoluyla yapılsa da bu kaidelerin bazıları veya tümü yapımcılar tarafından bütünü oluşturma yolunda yapılması gereken adımlardır. Dolayısıyla bu normların genel olarak kabul edilmesi mümkündür.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Yazar Katkıları	Çalışmanın Tasarlanması: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Veri Toplanması: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Veri Analizi: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Makalenin Yazımı: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40) Makale Gönderimi ve Revizyonu: 1. Yazar (%60), 2. Yazar (%40)
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Author Contributions	Design of Study: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Data Acquisition: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Data Analysis: 1. Author (%60), 2. Author (%40) Writing up: 1. 1. Author (%60), 2. Author (%40) Submission and Revision: 1. Author (%60), 2. Author (%40)

Kaynakça | References

- Akın, S. Y. (1998). Türk Halk Müziği Sazlarından Bağlama ve Kemanenin Son Yapım Teknikleri. Sanatta Yeterlik Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş, B. (1999). Bağlamalarda Balkon Uygulamasıyla Ses Tablosunda Meydana Gelen Değişiklikler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alan, M. (2024). Türk müziği çalgılarından Bağlama ailesine analitik bir bakış. Türk Organoloji Dergisi, 1(1), 11-17.
- Alaskan, A. (2013). Üniversitelerdeki Çalgı Yapım Eğitimi ve Geleneksel Usta-Çırak İlişkisi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 175-180.
- Alp, M. (2018). Bağlama Enstrümanında Ağaç Tekne Büyüklüğünün Akustiğe Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Apaydın, A. K. (2024). Bağlama Yapım Dinamiklerinin İcra Pratiklerine Etkisine Yönelik Yapımcı ve İcracı Görüşlerinin Değerlendirilmesi. İSTEM 43, 217-244.
- Beşiroğlu, Ş. (2001). Türk Halk Müziği. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bozkır, B. (2002). Bağlamada Malzeme-Tını İlişkisi ve Dinamik Analizler. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Copçuoğlu, M. (1993). İstanbul'da Profesyonel Bağlama Yapımcıları ve Teknik Özellikler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Coşkun, İ. (1991). Bağlama Çalgısında Ses Tablasının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çağlar, H. S. (2021). Ordu İli Geleneksel Çalgı Yapımcılığı. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Çiçekçiöğlu, Ü. (2021). Bağlama Yapımında Kullanılan Yöntemler ve Yöntemlere Ait Hesaplamalar. Yegah Musiki Dergisi, 4(1), 58-71.
- Çiçekçiöğlu, Ü., Alaskan, A. (2018). Bağlamada Eşik Yeri, Yüksekliği ve Kapak Montajı Üzerine Bir Öneri. Eurasian Journal of Music and Dance, Sayı 13, 133-146.
- Demir, O. (2002). Bağlamadaki Eşik Sistemi Üzerinde Yeni Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, T. (1996). Bağlamalarda Balkon Sistemleri Üzerine İncelemeler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan Y. (2018). Çeşitli Müzik Aletlerinin Yapımında Kullanılan Ağaçların Orijinleri ve Kullanım Dönemleri Üzerine Dendrokronolojik Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Doğanyüğit, S., Şahin, C., Yiğiter, M. E., & Tüfekci, S. (2018). Bağlama Yapımcılarının Bağlama Üretimine Yönelik Görüşleri. Journal Of International Social Research, 11(61), 467-478.

- Ekim, G. (2002). Bağlamanın Tarihsel Gelişimi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Erdiş, E. (2006). Bağlamanın Akustik Açından İncelenmesi ve Geliştirilmesine İlişkin Yeni Yaklaşımlar. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Göktaş, U., Dursun, D. (2022). Bağlamada Kullanılan Burgu ve Burguluk Çeşitlerine Yönelik Tespitler. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, 249-263.
- Güdek, H. C. (2019). Bağlama Gövdesinin Akustik Olarak Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Öneri; Kayıt Teknolojileri İle Tınsal Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Işık, S., Uslu, R. (2012). Türk Müziğinde Ağaç ve Çalgı Yapım Bibliyografyası. Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Sayı 2-2, 24-41.
- Işıktaş, B. (2018). Dünyada ve Türkiye’de Organoloji Çalışmaları: Çalgıların Sınıflandırılması, İşlevi ve Anlamı. Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi, Sayı 12, 1-24.
- Kalender, N. (2001). Çalgı Yapım, Bakım ve Onarımı. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 159-166.
- Karababa, H. (2005). Nefesi Bağlama Tarihçesi. Anadolu Medeniyetleri Kültür Merkezi, 1. Baskı, Ankara.
- Kerimov, R. (2012). Çalgıların Sınıflandırma Sistemleri ve Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.
- Kerimov, R. (2014). Çalgılarda Sistemleştirme Yöntemleri ve Önemli Taksonomi Kriterleri. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı 3, 16-25.
- Önal, H. (1989). Konya İl Merkezinde Bağlama Yapımcıları. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Konya, S. 3, s. 245-252.
- Özbek, M. (2019). Bağlama çalgısının tarihçesi ve yapısal özellikleri. *Müzik Kültürü ve Bilimi Dergisi*, 4(2), 45-56.
- Tan, N. (1977). Bağlama Yapımı. Türk Etnografya Dergisi, Cilt 66, 95-106.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Norm. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim tarihi: 25 Mart 2025, <https://sozluk.gov.tr>
- Uçan, A. (1997). Müzik eğitimi: Temel kavramlar, ilkeler, yaklaşımlar. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Yılmaz, Ali. (2011). Günümüzde Profesyonel Bağlama İcrasında Değişimler. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.